

δ' ίδιος); καλλιτέχνες κ' επιστήμονες, σοφοί και ποιητές, δουλεύουν δ' καθένας τους για έναν κόσμο ξεχωριστό, τὸν κόσμο τὸ δικό τους, τὴν Πολιτεία ποὺ γεννηθήκανε. Δὲν ὑπάρχει κόσμος, ὑπάρχουνε κόσμοι και κοσμάκηδες, ἀδιάκοπη κίνηση, ἀλλαγὴ, ξάπλωμα, στένεμα, ξετύλιμα, πισωδρόμισμα. Καί λοιπὸν ὑπάρχουνε ποιητὲς ποὺ σὰν τελειωτικὸ τὸ μεταλαίω τους ἀπλώθηκε σὲ κόσμον ὅλο· μὰ τὸ ἀπλωμα τοῦτο ἓνα κακὸ τὸ ἀντισηκῶνει γνωρίζοντι ὀνομαστικά, ὄχι πραγματικά. Ἀντίθετα: εἶναι ποιητὲς ποὺ ἦ γιὰ τὴν δὲ φτάσανε στὴν κορυφὴ τοῦ «μεγάλου ἱεροῦ Παρνασσοῦ», καθὼς θάλεγε ὁ Μορεάς, εἴτε γιὰ τὴν δὲν ἦρθε ἀκόμα ἡ ὥρα τους, δὲν εἶναι γνωρισμένοι ἀπὸ κόσμον ὅλο, παρὰ μόνον ἀπὸ κάποιους κύκλους, ὄχι και πολὺ πλατιούς· μὰ ἡ φήμη τους θεολογικὴ δὲν εἶναι· εἶναι θετικὴ.

Μέσα στοὺς δευτέρους τούτους δὲν ἔχω ναμιὰ δυσκολία νὰ τοποθετήσω τὸ ταπεινὸ μου ὑποκείμενο. Ὁ κόσμος μου ὑπάρχει, ὅσο στενὸς και ἂν εἶναι. Κι ὅσο κι ἂν δὲν εἶμαι, βέβαια, μεγάλος, ἡ σημασία μου στέκεται σὲ τοῦτο: Δὲν εἶναι ὄνομα, εἶναι πράξη. Δὲν τὴ διαλαλεῖ ὁ τύπος μας, τὴ σιγοδείχνει ἡ ποιήσῃ μας. Εἴτε μὲ ἀναγνωρίζουν, εἴτε δὲ μὲ γνωρίζουν, εἴτε μὲ ἀπαρνιένται, εἴτε μὲ τιμᾶν, εἴτε μὲ βρίζουν, εἴτε μὲ θυμιατίζουν, εἴτε μ' ἐπικρίνουν, ἀδιάφορο. Κάποια σημάδια δικὰ μου θὰ ξεμυτίζουνε στὶς δοκιμὲς και στὰ ἔργα ποὺ μᾶς δώσανε συνομιληκοί μου και νεώτεροί μου και πρεσβύτεροί μου τῆς ποιητικῆς Τέχνης πιστοί, σὰν ἀπὸ φιλιὰ σημάδεμα ποὺ προδίδουν κάποια πρόσωπα, ὅσο κι ἂν ὀρέγονταν νὰ φανοῦνε παρθενικά. Καί θὰ μπορούσα ἐδῶ νὰ ραδιάσω μὲ τὰ ὀνόματά τους, ἀράδα ἀράδα, περίσσιους ἀπὸ τοὺς ποιητὲς μας γῦρο μας ποὺ στέκονται στὴν πρώτη γραμμὴ κι ἄλλους ὄχι λίγους ποὺ κάποτε, ἢ ἀπο χρέος ἢ ἀπὸ ἀγάπη, ἢ ἀπὸ σεβασμὸ, ἢ γιὰ τὴν δὲν δέθηκε εὐκαιρία, κάμανε γιὰ μὲνα μιὰν ὁμολογία πίστης, ἢ τιμῆς, ἢ σὲ λόγια τους ποὺ τυπωθήκαν, ἢ σ' ἀφιερῶματά τους ἢ σὲ γράμματά τους πρὸς ἐμένα, ὅσο κι ἂν τώρα μερικοὶ ἀπὸ αὐτοὺς — ξέρω κ' ἐγώ! — μπορεῖ νὰλλάξουν ἢ νὰ κάνουν πῶς ἄλλαξαν γνώμη. Ὅλοι τους μοῦ κάμαν τὴν τιμὴ νὰ περάσουν ἀπὸ τὰργαστήρι μου. Καί τὸ ἔργο μου, γιὰ τοῦτο, και ὅποιο, εἴτε ἀκέραιο, εἴτε μισό, εἴτε ἀρχὴ κάποιας καλλιτέρεψης ποὺ στέκεται ἀκόμα πίσω, εἴτε τὸ καταστάλασμα κάποιου τρόπου ποὺ ἔκαμε τὸ γῦρο του, εἴτε σταθμός, εἴτε λιμάνι, θὰ λογαριαστῆ στὴν ἱστορία τῆς γραμματολογίας μας κάποτε, γλήγερ' ἀργά, στὴν καλοσυνεῖδητη πάντα ἱστορία· δὲν εἶναι προωρισμένο, ἔτσι ἀδικὰ νὰ πάη. Φαίνεται ἡ ἐνέργειά του και ἡ παρουσία του, ὄχι στὰ στόματα τῶν νεοελλήνων· φαίνεται στὰ μάτια τῆς νεοελληνικῆς Μούσας.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΤΗ: ΒΡΑΔΙΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

«Ἡ μεγαλύτερη ἐντύπωση ποὺ σὰφίνει τὸ βιβλίον αὐτό, εἶναι ὁ θαυμασμὸς γιὰ τὸν πλοῦτον και

τὴν ποιητικὴν !! τῶν εἰκόνων του. Τὸ καρὰδι σέρνει τὴ βάρκα, ἢ βάρκα τὸ καρὰδι, τὸ καρὰδι δεμένο στὴ σκιάλα, τὸ καρὰδι ἀρμενίζει, — και λείπει ἡ εἰκόνα τοῦ πλουσίματος τοῦ καρὰδιου γιὰ νὰ γίνη τέλειον τὸ tableau.

«Ἐπειτα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, μέσα σὲ κάθε ποιήματα και σὲ κάθε γραμμὴ, ἀναγνωρίζεις πάντα τὸν ἴδιον τὸ συγγραφέα. Ἐξηγοῦμαι: Κάθε δυὸ ποιήματα και ἀπαντᾶς τοὺς ἴδιους στίχους, μόνον βαλμένους ἀπ' τὴν ἀνάποδον, τὸ ἴδιον ποιήματα μὲνα δυὸ καινούργιες λέξεις.

«Κῦστερα, τὸ τρίτον και κυριώτερον προτέρημα τοῦ βιβλίου εἶναι, ποὺ θάβερης μέσα του στίχους ποὺ θὰ τοὺς ὑπόγραψαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς καλύτερους σύγχρονους ποιητὲς μας, ἢ καλύτερα ποὺ τοὺς ὑπόγραψαν πολὺ πρὶν αὐτοί, και τοὺς ξαναὑπογράφει τώρα ὁ ποιητὴς, ὀνομάζοντάς τους «λύπες». Εἶναι ἀκριβῶς ἐδῶ ἡ ἐπιτυχία τοῦ συγγραφέα, ποὺ θέλησε, σὲ λίγες πινελιές, νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ σύντομη ἀνακεφαλαίωση τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς ποιήσεως».

Μ' αὐτὲς τίς σημειώσεις, ποὺ ἡ κάπια κακεντρέχειά τους δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν ἀγανάχτησή μου γιὰ τὴ διάψευση τῆς λαχτάρας μὲ τὴν ὁποία πῆρα νὰ διαβάσω τὸ καινούργιον βιβλίον, και τὴν ἀφέλεια τοῦ συγγραφέα του ποὺ θέλησε νὰ μᾶς φουρνίρῃ ἀναμασημένους στίχους γιὰ δημιουργικὴ ἐργασία, γέμισα τὴν τελευταία λευκὴ σελίδα τοῦ βιβλίου ποὺ μοῦστελε μόλις ἐδῆκε, ἓνας φίλος, μὲ τὴν παράκληση νὰν τοῦ γράψω τίς ἐντυπώσεις μου.

Και δὲ θάστελνα ποτὲ τίς σημειώσεις αὐτὲς στὸ «Νουμᾶ», γιὰ τὴν πραγματικῶς θάταν ἀσυχώρητο νὰ πασχολήσῃ κανεὶς ἔστω και λίγες γραμμὲς ἐνὸς φιλοκογικοῦ περιοδικοῦ γιὰ βιβλία ποὺ ἐπὶ τέλους δὲν μποροῦν πιά νὰχουν σχέση μὲ τὴν φιλολογίαν, ἂν δὲ νόμιζα πάλι πῶς θάξιζε νὰ θυσιάσῃ κανεὶς και στήλες ὀλόκληρες, ἂν εἶχε και τὴν παραμικρὴ ἐλπίδα, πῶς μαῦτὲς θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ στοὺς νέους ποὺ γράφουν ἢ ποὺ θὰ γράψουν, νὰ καταλάβουν πῶς τέτια ἔργα δὲν πρέπει νὰ βλέπουνε τὸ φῶς. Καί τὸ κάμνω ἀκόμη, γιὰ τὴν δὲν πρόκειται γιὰ βιβλίον ποὺ βγαίνει μὲ ἀξιώσεις και μάλιστα ἀπὸ ἓναν ἀπὸ κείνους, ποὺ ἔζησαν μιὰν ἀπὸ τίς καλύτερες ἐποχὲς τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων — γιὰ τὴν δὲν τέτια τὴ νομίζω τὴν ἐποχὴ ἐκείνη — τὴν ἐποχὴ τοῦ Καμπύση, τοῦ «Διόνυσου», τοῦ «Περιοδικοῦ μας», τῆς «Τέχνης», και πού, κατὰ τὴν γνώμη μου, ἂν εἶχαν μέσα τους πραγματικῶς κάτι, ἢ ἔπρεπε νὰχουν γράψῃ, ἢ νὰχουν τραβηχτῆ πιά ὀλότελα ἀπὸ κάθε ἐνεργὸ ρόλον. στὰ γράμματα γιὰ νὰφήσουν στοὺς νέους ὅ,τι δὲν μπορούσαν αὐτοί.

Τὸ νὰ βγάξουν τώρα ἔργα, σὰν τὰ «Τραγούδια» τοῦ Ἀκροθαλασσίτη, μοῦ φαίνεται πὼς γίνεται ὄχι χωρὶς κάποια ὀπισθοβουλία σὲ βάρος τῶν παλιῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλπίζουν ψῆφο ἀνοχῆς καὶ τῶν νέων, στοὺς ὁποίους, εἶναι τόσο ἀφελεῖς, ὥστε νάχουν τὸ θάρρος νὰ τοὺς παρουσιάσουν παρόμοια ἔργα, μὲ φιλολογικὲς ἀξιώσεις. Ἄλλοιῳ δὲν μπορῶ νὰν τὸ φανταστῶ, οὔτε καὶ νὰ τὸ πιστέψω, πὼς γελοῦν οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτὸ τους, πιστεύοντας ἀληθινὰ στὴν ἀξία τοῦ ἔργου τους.

Γιαυτό, ἐκεῖνο ποὺ θάθελα νὰ θυμίσω ἐδῶ στοὺς συγγραφεῖς παρόμοιων φιλολογικῶν ἔργων καὶ ποὺ ἐγὼ τοῦλάχιστο δὲ θὰ μπορέσω νὰ ξεχάσω ποτέ, εἶναι τὰ λόγια τοῦ Βασιλικοῦ ἀπὸ τῆς στήλης τοῦ «Νουμᾶ» γιὰ κάποια ἄλλα τότες βιβλία, — «πὼς πρέπει νὰ μάθουν οἱ νέοι, ὅτι δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιεύουν παιδικὰ γυμνάσματα», — ἔστω κιόταν εἶναι πιὰ πολὺ μεγάλα παιδιὰ.

Πόλη, 16 τοῦ Μάρτη 1912

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

“ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΛΣΤΟΗ,,

(Τοῦ J. Teneromo, φίλου τοῦ φιλοσόφου)

ΕΙΜΑΣΤΕ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ;

«Ἡ μέρα τοῦ Ἰωβιλαίου» — 9 τοῦ Θεριστῆ 1907 — στὴ Γιασνάγια Πολιάνα εἶταν βροχερή, σὰν τὶς ἄλλες μέρες. Πρωτ-πρωτ ἀκόμα ὁ οὐρανὸς εἶταν γεμάτος σύγνεφα καὶ τὸ μεσημέρι ξέσπασε σὲ δυνατὴ βροχή.

Ὁ Λέο Νικολάγεβιτς δὲν μπορούσε νὰ κάνει τὸ συνηθισμένο του περίπατο καὶ καθότανε συλλογισμένος καὶ μελαχολικὸς στὸ πραθούρι τοῦ γραφείου του.

Τοῦ ἔφερναν τὰ τηλεγραφήματα, ποὺ ἔφταναν ἀπὸ τὴν κάθε γωνιά τῆς Ρωσσίας. Τένοιγε, τὰ διάβαζε τρεχάτα καὶ τᾶρριχνε στὴν πάντα.

«Πάλι, μεγάλος, ἔλεγε μ' ἓνα πνιμένο γέλιο, μονάχα ὁ Θεὸς ξέρει τί ἔπαθον αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ λέξη τοὺς κάνει νὰ παραμιλοῦν! — «μεγάλε ποιητῆ — στὸ μεγάλο τῶν μεγάλων· ἐδῶ μάλιστα ἓνας γράφει — στὸ μεγάλο τῶν μικρῶν — ἓνας συντάχτης τῆς «Νέας Ρωσσίας» — τὸν ξέρετε;»

Μοῦδωκε τὸ τηλεγράφημα.

Ντράπηκα, γιατί βρέθηκα νὰ μὴν ξέρω αὐτὸ τὸ πρόσωπο, μὰ δὲ δίσταξα νὰ ξομολογηθῶ αὐτῆ μου τὴν ἀμαρτία στὸ Λέο Νικολάγεβιτς.

«Αὐτὰ τὰ Ἰωβιλαῖα» μοῦ εἶπε, «αὐτὰ τὰ λιθά-ρια, ποὺ τάβγαλε ἀπ' τὴ μέση τὸνθρώπινο χέρι,

γιατὶ ὁ σκοπὸς τους εἶταν σοφιστικὸς, ἀνόητος καὶ δὲν ὠφελοῦσαν σὲ τίποτα, μείνανε κάμποσον καιρὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ, μὰ τώρα νά, πάλι, ποὺ ξαναφαίνεται στὸν κόσμον αὐτὸς ὁ φοβερὸς παραλογισμὸς.

»Θυμᾶστε τί ἔλεγε ὁ Χριστὸς καὶ οἱ προφῆτες γιὰ τὰ μνημεῖα καὶ τοὺς λιθοβολισμοὺς; Τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο γίνεται καὶ τώρα. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἔχουμε μνημεῖα καὶ λιθοβολισμοὺς κι ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἰωβιλαῖα καὶ καταδίωξεις. Ἐδῶ ἔχετε ἓνα πρόσφατο παράδειγμα. Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὴν Πετροῦπολη μοῦ λέει γιὰ τὴ σύλληψη ἑνὸς ἐκδότη, ποὺ τόλμησε νὰ δημοσιέψῃ ἓνα μου φυλλάδιο «οὐ φονεύσεις» θὰ τὸ θυμᾶστε τὸ βιβλίο μου αὐτό. Σὰς τῶδειξα ἐδῶ καὶ 6 χρόνια. Σύμφωνα μὲ τὶς δικές σας τὶς ιδέες δὲν ἔχει τίποτα φοβερὸ καὶ ἐγκληματικὸ. Μ' αὐτὸ προσπάθησα ὅσο πιὸ βαθιὰ μπορούσαν ἀποδείξω στοὺς ἀνθρώπους, πὼς κάθε λογῆς σκοτωμὸς, καὶ μάλιστα ὁ τρομοκρατικὸς, εἶναι καταδικασμένος. Κι ἔμωσ κυνηγοῦν καὶ πιάνουν τοὺς ἀνθρώπους. Σ' αὐτὸ μου τὸ βιβλίο κάνω λόγο καὶ γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τὴ θανατικὴ τιμωρία. Αὐτὰ δὲν ἐπιτρέπονται σήμερα. Στὶς μέρες μάλιστα, ποὺ κρατᾶ τὸ Σύνταγμα. Σήμερα γράφτω μιὰ ἐκθεση, ποὺ προσπαθῶ ὅσο τὸ δυνατό πιὸ καθαρὰ νὰ ζωγραφίσω τὸ καταπιεστικὸ αἶσθημα τῆς φρίκης καὶ τῆς κουταμάρας, ποὺ πιάνει κεινοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ποὺ θέλουν νὰ βάλουν χέρι στὸ Λόγο. Ὁ Λόγος;! Καὶ ποιὸ πρᾶμα μπορεῖ νὰ γίνῃ; ὄχι μόνο πιὸ ἱερὸ καὶ πιὸ πολύτιμο, μὰ καὶ πιὸ ἀναγκαῖο ἀπ' αὐτὸ τὸ φῶς γιὰ τοὺς ἀνθρώπους! Στὴν ἀρχὴ εἶταν — ὁ Θεός, εἶταν — ὁ Λόγος· εἶταν κείνο μὲ τὸ ὅποιο ὁ ἄνθρωπος ἀνασαίνει καὶ ζῆ. Ἀπάνου λοιπὸν σὲ ποιὸν σηκώνουν τὰ χέρια τους, ὅταν θέλουν νὰ βάλουν χέρι στὸ Λόγο;

»Ξέρετε, μοῦρχεται καμιά φορὰ στὸ νοῦ, πὼς ἂν ἐμεῖς δὲν εἶχαμε αὐτὴ τὴ διδασκαλία, ποὺ μὲ τοὺς μάρτυρες καὶ τὰ πάθια μᾶς ἤρτε στὸν κόσμον· πὼς, ἂν αὐτὴ δὲ γινότανε παντοῦ γνωστὴ καὶ δὲν ἔφτανε σ' ἓνα τέτιο ἀσύλληφτο ὕψος, ποὺ τὸ κάθε τις ἀντίθετο σ' αὐτὴ νὰ τὸ ἀπαγορεύουν οἱ ἄνθρωποι, ἂν αὐτὴ δὲν ἔμπαινε σὰν κυριώτατος ὁρος τῆς Ζωῆς, ἂ δὲ γινότανε γνωστὴ στὸν κόσμον καὶ μὲ τὸν πιὸ ἐπίσημο τρόπο σὰ θρησκευτικὴ διδασκαλία, ποὺ κρατᾶ τὴν πρώτη θέση, τότες δὲ θᾶχαμε ὄλ' αὐτὰ, τότες θᾶμαστε ἀληθινὰ πιὸ ἀπλοὶ καὶ πιὸ εὐτυχισμένοι.

»Δὲ θὰ ξέραμε καμιά καλύτερη ζωὴ. Δὲ θᾶκούγαμε τί ἀπαίτησες ἔχει μιὰ ἀψηλὴ ἠθικὴ, δὲ θᾶχαμε τὴν παντοδύναμη ἀλήθεια, ποὺ ἀποκαλύφθηκε στοὺς ἀνθρώπους καὶ σφραγίστηκε μὲ τὸ θάνατο τοῦ ἴδιου τοῦ Δασκάλου καὶ πολλῶν μαθητῶν του — καὶ ἡ ζωὴ μας δὲ θᾶταν γεμάτη ἀπ' αὐτὲς τὶς φοβερές, τὶς κλονισμένες ἀπόφασες, σὰν ποῦναι τώρα.